

ČEKAJUČÍ KOLUMBA

Naslov originala
Thomas Trofimuk, Waiting for Columbus
Copyright © 2009 by Thomas Trofimuk

Izdavač
Mono i Manjana

Za izdavača
Miroslav Josipović
Nenad Atanasković

Urednik
Tatjana Bižić

Prevod
Mirko Bižić

Lektura
Marijana Mahač

Korice
Ivica Stevanović

Tehnički urednik
Goran Skakić

Priprema za štampu
Ljiljana Pekeč

Štampa
Elvod-print, Lazarevac

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

TROFIMUK, Tomas, 1958–
Čekajući Kolumba / Tomas Trofimuk ; sa engleskog preveo Mirko Bižić. – Beograd : Mono i
Manjana, 2009 (Lazarevac : Elvod-print). – 262 str. ; 21 cm

Prevod dela: Waiting for Columbus / Thomas Trofimuk. – Thomas Trofimuk
je pseudonim autora.

ISBN 978-86-7804-194-5

COBISS.SR-ID 157746188

TOMAS TROFIMUK

ČEKAJUĆI
KOLUMBA

Sa engleskog preveo
Mirko Bižić

Mono i Manjana
2009.

*Čovek ne otkriva nove zemlje ako ne pristane da izgubi obalu
iz vida na veoma dugo vreme.*
ANDRE ŽID

Prateći svetlost sunca, napustismo Stari svet.
KRISTIFOR KOLUMBO

Zamislite čoveka koji stoji na stenovitoj obali i gleda na pučinu premišljajući o jednom pitanju; istom pitanju koje ljudska bića šapuću kad gledaju noću u nebo zatravljeno zvezdama, svetlosnim vijugama starim na milijarde godina, koje se stalno odmiču, ili približavaju, ili kruže okolo. Šta se tamo nalazi?

Čovek na obali je jedan prosečan prikan, osim te potrebe koju oseća u vezi sa okeanom. On je čovek koji će povremeno skrenuti s puta da stane na obale i zagleda se u pučinu. Parkiraće se kraj autoputa ili drumu; sići će s voza ili autobusa – i onda stati pored okna, koji god da je okean u pitanju, s njegovom zapanjujućom i čudesnom hokom. U zavisnosti od toga kako se oseća, često će pevšiti Berberinov adađo za žičane instrumente. Misli da se seća kako je i ova muzika bila na sahrani Džona Ficdžeralda Kenedija. Možda greši u vezi s tim, ali lako mu je da zamisli tu muziku; vojni orkestar svira je veličanstveno, bolno, marširajući ispred duge povorke pogrebnih vozila. To je savršena muzika za pogreb predsednika, i to je savršena muzika za okeane. Okeani su dovoljno veliki da prime tugu Berberinovog adađa. Prvi tonovi te muzike ponekad se jednostavno pojave tu, u dnu njegovog grla, čekaju, spremni. On počinje da pevši prvi ton, a tonovi koji slede naizgled znaju šta treba da rade da bi prozveli melodiju.

Danas je došao iz Sent Džonsa. Jutros je ustao iz kreveta, obukao se, pojeo pet kroasana, popio kafu, pogledao naslovnu stranu novina i proverio rezultate u bejzbolu. Padala je kiša. Nosio je izandalu bejzbol kapu Montreal eksposa koja je pamtila i bolja vremena. Navukao ju je sve do obrva da bi se zaštitio od kiše. Dok je stajao tu kraj okeana, odmahnuo je glavom začuđen izlišnošću kiše. Toliko je vode u ovim talasima koji se povlače i narastaju, u oseci i plimi, u valu za valom – toliko vode, a ipak pada kiša. Nasmešio se okeanu.

To je pusto i kamenito mesto. Kamenje zrači starošću, kao da postoji neki drevni tekst, potpuno nečitljiv, u kome se samo oseća ta starost. Negde je pročitao da se uz obalu nalaze fosilne naslage. Ne sumnja u to. Duboko udiše. Misli: zeleno, vlažno, nepojamno. Podigao je pogled žmureći prema nebu prošaranom sivilom, a misli mu otplutaše nazad do jedinog važnog pitanja. Nije on prvi koji začuđeno stoji na ivici okeana. Ljudska bića su u širokom vremenskom rasponu stajala na ivicama pojava koje nisu mogla razumeti i bludela u tajanstvenosti neznanja. Mi više ne razmišljamo o okeanima kao o nečemu zastrašujućem, zabranjenom i tajanstvenom. Izgubili smo uvažavanje i strahopoštovanje prema okeanima jer više nismo zavisni od njih. Prelećemo ih, gledajući odozgo s jedanaest kilometara visine, možda zapažajući nagoveštaj sunčevog odbleska ili boje na njima. Ali ovaj čovek lako postiže taj osećaj poštovanja i straha. Pogleda na istok i oseća hladnoću okeana – poima zanemareno zelenilo i sivilo, njegovu ustalasanu duboku suštinu. Potrebna je hrabrost da se suočiš s nepoznatim uživajući, misli on. Želeo bi da ne zna ništa o okeanima. Na taj način bi bio siguran da ima hrabrosti. Ali ne možeš izbrisati sopstveno znanje, misli on, tako da je ovo promišljanje samo igra koju igra ludak što se plaši nepoznatog.

*Ponekad te ni najbolja mapa neće voditi
Nećeš moći da vidiš šta je iza ugla
Ponekad put vodi kroz mračna mesta
Ponekad ti je mrak prijatelj*

BRUS KOBERN

SEVILJSKI INSTITUT ZA MENTALNE BOLESTI

Sevilja, Španija

Prelaz od slobode do pritvora nikada nije lak. Prelaz od necenjenog, neiskušanog zdravlja do ustanovljenog ludila isto je toliko nezgodan. Sestra Konsuela Ema Lopez prvi put je kročila u njegov svet nervozno – sa ustreptalošću vrapca koji kljuca po tlu na nekoliko metara ispred potpuno nepomične mačke. On je bio nepokretan na krevetu u prijemnom odeljenju, vezan i drogiran. Stigao je na institut vrišteći i ritajući se.

Konsuela je čula viku. Pitala se ko ili šta ga je toliko uznemirilo. Mogla je to da zabeleži samo kao još jedan gadan i bučan prijem bolesnika, u dugom nizu gadnih i bučnih prijema. Još jedan pacijent kome je potrebna pomoć. Ali zvuk koji je dopirao od nekoga s bolovima i u nevoji uvek se probijao do njenog srca. Glas ovog čoveka naveo ju je da zastane, da podigne pogled s posla i da oseti blagi bol. Ton ovog posebnog glasa odjekivao je u njoj. Istog trenutka joj je ovaj pacijent postao bitan. To je bila osobina koju nije baš volela kod sebe. Ne zbog toga što nije u redu brinuti za nekoga – to je dobra osobina za jednu sestru. Samo je želela da je malo grublja, tvrdokornija.

Konsuela se u sobu uvukla skoro na prstima – tiho, ali ne toliko obazrivo da bi nagovestila kako se ne oseća prijatno u prijemnoj prostoriji. Svetla su bila prigušena a zavese oko njegovog kreveta navučene. Nakljukali su ga lekovima, pomislila je. I čekaju da oni počnu da deluju. Napunili su ga sedativima. I čekaju da oni počnu da deluju. Provirila je kroz prorez u zavesi. Teško je bilo reći koliko je star, ali ona bi mu dala oko trideset pet, možda trideset osam godina, i pored toga što mu je kosa bila oivičena belinom. Imao je blago, usko lice, ali očigledno je prošao kroz nekakvu probu, neku vrstu iskušenja. Imao je podočnjake i ožiljke – neke dublje od ostalih – preko čela. Niz vilicu mu se protezala posekotina uvijena u zavoj.

Konsuela je našla njegov karton okačen na udaljenijem zidu. Otvorila ga je. Unutra se nalazio klasičan primer nedoumice. Škrte pojedinosti o mestu

gde je pronađen. Reči „Gibraltarski moreuz“. Nije bilo imena. Napomene o lekovima koji su mu davani. I broj.

Sestre naklapaju. Pričaju razne priče dok piju kafu. Pre dva sata stigla su tamnoplava kola s tri putnika grubih lica; dva muškarca i ženom. Žena se, nakon žustre rasprave s dvojicom muškaraca, vratila u kola i ostala tamo. Onda je stigao crni kombi iz kog su izašla tri čuvara s novim pacijentom stisnutim između njih. Dovedi su ga čvrsto umotanog u ludačku košulju. Odeća mu je bila krvava i prljava. Divljao je ne obazirući se na stege. Polomio je nos jednom čuvaru trzajem glave. Čuvari su rekli samo kako misle da se zove Bolivar Milagros, čobanin koji navodno bludniči sa svojom ovcom, i da je pronađen u Gibraltarskom moreuzu. „U moreuzu?“, upitala je jedna sestra. „Verovatno mislite pored moreuza?“ Čuvar ju je pogledao s ravnodušnim prezirom, kao da ne gleda ljudsko biće, potpisao je papire koje su mu gurnuli, bacio olovku na pult i hitro otišao. Možda su ovi čuvari prosto bili uvređeni. Bludničenje sa ovcom? Nije bilo sumnje da je ovaj čovek bio iscrpljen, moker i krvav. Konsuela ih je videla kad su odlazili – prisetila se kako je mislila da su čuvari veoma ozbiljni, žestoki – ne bi se osmehnuli ni na kakvu šalu ili lakrdiju. Podsećali su je na njenog bivšeg muža. Ta silno ozbiljna lica. Od one vrste koja sledi naređenja ne postavljajući pitanja.

Lekar na prijemnom odeljenju pobrinuo se za pacijentove povrede i propisao obilnu dozu rohipnola.

Kada je Bolivar dva dana kasnije otvorio oči, bio je miran i delovao je razumno. Bio je privezan za krevet, ali u hodniku je još uvek bio jedan čuvar – za svaki slučaj. Čuvar je sedeo uspravno u drvenoj stolici, s leve strane, kraj vrata. Proveravao je identifikacione kartice svakome ko je ulazio i beležio je to na zidnu tablu. Konsuela je ulazila već peti put i čuvar jedva da ju je i pogledao.

„*Que dia es el? Por favor.*“ Piljio je u Konsuelu. U glasu mu je bio zahtev, skoro zapovest. To je glas koji je možda izdavao naredbe. Pridigao je glavu i pokušavao da vidi šta ga drži privezanog za krevet.

„*Que?*“

„*Que dia es el? Koji je danas dan?*“

„Nedelja“, rekla je Konsuela.

„Nedelja? Koji je datum?“ Povukao je veze na zglobovima, i dalje ih isprobavajući.

„Nedelja, peti april.“

„April? Mislite avgust. Gde sam ja?“ Zategnuo je veze na rukama.

„U Sevilji.“

„Kako sam stigao ovamo? Jesam li pogođen? Šta mi se dogodilo?“

„Doneli su vas ovamo...“ Zastala je. Šta tačno može da mu kaže? Nije bila sigurna.

„Bio sam u Palosu. Tamo je bio neki pištolj. Sve se desilo neopaženo. Bile su tamo i dve devojke. Jesu li one dobro? Sve je krenulo užasno pogrešno...“ Ali glas mu je lagano zamirao, kao da je polako pronalazio odgovore na vlastita pitanja.

„Bio sam u Palosu. Sećam se slomljenog stakla. Ljudi su vikali. Barke su bile u luci.“ Zastao je. Pogledao ju je očima punim iščekivanja. „I?“, upitao je. „I?“

Gledao ju je kao da bi ona trebalo da zna za neki veliki događaj.

Naravno, ova sestra zna da je Granada pripala kralju i kraljici. Mavri su otišli, najzad, ali ovo su sada bile odavno poznate vesti. I kuga. Pošto je sestra, sigurno zna za prokletu kugu. Ona dolazi i odlazi. Ubije hiljade ljudi jedne godine, a onda ih pet godina kasnije umre samo nekoliko stotina. To nema smisla. Kada bi samo prali ruke. Sapun i voda. U tome je rešenje. Te sestre i pomoćnice, a posebno lekari, moraju da peru ruke sapunom tri puta dnevno. Bolje bi bilo da ih peru kad odlaze od jednog pacijenta drugom.

Šta ovaj čovek hoće? I *šta*? Šta on traži? Šta očekuje da čuje? Konsuela je slegla ramenima i pogledala ga s nadom, tražeći neku pomoć.

„Zašto sam privezan za ovaj krevet? Ja sam savršeno dobro. Pa ipak, moji brodovi. Jesu li, jesu li zaplovili?“ Iznervirao se. Trgnuo je veze na člancima.

„Brodovi?“ Mislila je da verovatno ne bi trebalo ništa više da kaže. Trebalo bi da doktori budu ovde. Psiholozi u ovom sanatorijumu su među najboljima na celom svetu. U dugom istorijatu institucije ovde su imali ludake iz čitave Evrope – čak je i nekoliko kraljeva i razmaženih princeza nakratko nazivalo ovo mesto domom. Ovo je jedan od prvih sanatorijuma u svetu koji je zaista pokušao da pomogne mentalno obolelima – da ustanovi koren i uzrok bolesti. Lečenje u drugim delovima Evrope i dalje je bilo zbrkano isterivanje đavola, spaljivanje ljudi ili utapanje onih koje su smatrali vešticama – konačno i pogubno lečenje – kad je *Seviljski institut za mentalno obolele* zaista lečio ovakve ljude. Ovo mesto je bilo prilično bezbedno utočište mnogo, mnogo godina.

„Dovešću doktora“, rekla je Konsuela polazeći.

„Čekajte.“

Stala je.

„Donesite mi telefon“, brecnuo se. „Hoću da obavim jedan poziv.“
 „Šta?“

„Prokleti telefon. Čujte, zovem se Kolumbo. Kristifor Kolumbo. Poznajem kraljicu, kraljicu i kralja. Oni mogu da garantuju za mene. Treba da povedem tri broda preko Zapadnog mora. Ugovorili smo to, do đavola! Samo ih pozovite telefonom.“

Auh, pomisli ona. Ako dasa misli ozbiljno, možda zaista treba da bude ovde. Konsuela je prepoznala iskrenu ubeđenost u njegovom glasu. Verovao je u svoje reči. „Želite da padnete preko ivice Zemlje?“ Konsuela je izvodila vlastiti mali eksperiment. „Želite da umrete?“

„Ne verujte u to. Samo bi glupak poverovao u te bapske priče. Pokušajte da ne potcenjujete moju inteligenciju, i ja neću potcenjivati vašu.“

Sranje, pomisli ona. „Obavestiću doktora Fuentesesa da ste se probudili.“

„Da, obavestite doktora Fuentesesa da sam gladan i da moram u klozet, i da nisam lud.“

„Vi ste u *Seviljskom institutu za mentalno obolele*. To je najbolja duševna bolnica u zemlji.“ Zalupila je vratima i zvuk je odjeknuo hodnikom. Konsuela je krenula hodnikom obloženim kamenom do kancelarije doktora Fuentesesa. Pokucala je na njegova vrata. Sačekala je. Potom je ponovo pokucala.

Vrata se polako odškrinuše. „Da. Šta je bilo?“ Izgovorio je ovo s tonom nekoga ko radi nešto frustrirajuće, a ovaj upad je samo šlag na torti nerviranja. Doktor Fuentes je visok, glatko izbrijan čovek, posvećeni birokrata. Upravo je postavljen za šefa osoblja na institutu. Konsuela iskreno sumnja u njegove lekarske sposobnosti.

On jednom rukom drži vrata otvorena, a drugom se poigrava dugmadima svog laboratorijskog mantila. Iznutra, s drugog kraja kancelarije, dopire zvuk stolice koja grebe po popločanom podu.

„Broj devet hiljada dvesta četrnaest je budan. Novi pacijent. Probudio se.“ Konsuela je zaključila da ne želi da sazna ko je još unutra. Do đavola! Kako mrzi ove stvari – politiku službe. Ako bi saznala ko je osoba u kancelariji doktora Fuentesesa, uplela bi se u nešto. Uopšte nije bilo tog zvuka, rekla je sebi. Ničeg nije bilo. Nije bilo škripanja.

„Hvala vam.“ Doktor je pustio vrata, ali ih je smesta opet uhvatio. „Čekajte. Da li je pod dejstvom sedativa?“ Ona je klimnula glavom. To je u redu. Nije bilo načina da se zasigurno zna da li će pacijent opet prasnuti ili je završio s tim.

Konsuela se probudila u uobičajeno vreme, razmišljajući o tom čudnom pacijentu koji je od nje tražio da nazove telefonom kralja i kraljicu koji su mrtvi već više od petsto godina. Bila je zaintrigirana. Bez obzira na buncanje, dopadala joj se boja njegovog glasa. Podsećao ju je na sardele pržene sa obe strane; imao je boju i sastav finog peska. Pitala se koliko mu je godina. Njegova kosa prošarana sedinom nije bila pravi pokazatelj godina.

Tog dana nije radila, dakle pristavila je vodu, samlela kafu i nehajno je ubacila u lončić. Otvorila je kuhinjski prozor i odmah postala svesna razlike u kvalitetu vazduha. Preko noći uopšte ne bi zahladilo. Klima uređaj u njenom stanu sada je radio nasuprot ovom otvorenom prozoru. Topao suv vazduh sudarao se sa svežim i vetrio iz njenog stana.

Pripremila se da gleda izlazak sunca iznad Gvadalkivira. Ovaj stan pored reke bio je njen dom već šest godina, a izlazak sunca bio je jedna od prednosti koje je pružao. Volela je da provodi jutra uz tu divnu narandžastu boju koja se polako uspinjala uza zidove njenog stana. U stanu je zatekla zid u dnevnoj sobi prekriven policama za knjige, a Konsuela nije imala problema da te police ispuni. Dodala je i dve police u spavaćoj sobi. Jutros je zastala ispred reda knjiga koje je odabrala za čitanje – knjiga koje je kupila pročitavši prikaze u štampi, ili zato što su pominjane u nekoj drugoj knjizi, ili po preporuci – ili zbog toga što su joj korice nešto govorile. Zastala je kod Kalvinovih *Nevidljivih gradova*. Prešla je prstom niz ivicu *Čudnog noćnog događaja sa psom*. Izvukla je knjigu s naslovom *Tropizam i era sumnje* od Natali Sarut, kao da će je uzeti s police – to je bilo novo izdanje, koje je pronašla u knjižari u Madridu na dnu gomile knjiga, s odbojno ružnim koricama, ali bilo je nečeg u naslovu. Najzad je izvukla *Pijev život*. Ali odlučila je da jutra nisu vreme za početak čitanja romana. Ponela je knjigu u spavaću sobu i stavila je na stočić kraj kreveta.

U kuhinji je otvorila novine i smesta poželela cigaretu. Kafa, novine i ovaj trenutak podsticali su uspomenu na pušenje. Nije pušila četiri godine, a želja se opet javljala. Sada ređe, ali se ipak javljala. Konsuela je proverila u pamćenju spisak mesta gde je nekad krila cigarete. To je bilo smešno, pošto su njene skrivene zalihe odavno napuštene ili poharane. Zasigurno je znala da u njenom stanu nema skrovišta sa cigaretama. Ali sećala se gde su nekad bile.

Vrapci su se igrali u krošnjama narandži i na palmama duž reke. Poigrali su se nad tamnom rekou, uzbuđeni dolaskom svetla. Kao da imaju smešno kratko pamćenje, izlazak sunca im je uvek uzbudljivo iznenađenje.